

244

Kovács Zoltánné: Érdeklődés,

A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont önálló kiadványként is kiadta kutatási jelentését, melynek részleteit korábban már a Pedagógiai Szemle 1971/5. számában olvashattuk. A vizsgálatnak, mely négy budapesti gimnázium (Veres Pálné, Radnóti, Jedlik, Dózsa) végzős tanulói körében folyt, alapkérdése: biztosítja-e a középiskola a szakmaválasztáshoz szükséges ismereteket? Pontosabban: *elvezeti-e a középiskola tanulóit a pályaválasztáshoz szükséges irodalom megszerzéséhez?*

Válaszként egy vizsgabizottság jegyzőkönyvét idézi: „A felvételizők pályaválasztása a legtöbb esetben nem megalapozott ... Kevesen akadnak olyanok,

szakirodalom, továbbtanulás

akik a választott szakot alaposabban ismerik, ... rendszeresebben olvasnak szaklapot stb.”

Maga a kutatás is hasonló eredményre jut, bár természetesen sokkal árnyaltabb módon. A felmérés az érettségi előtt álló diákokat a választott szakmák szerint csoportosítja — ez az egyik eredeti, új vonás benne —, s részletesen ismerteti, hogy az orvosnak, vegyésznek, közgazdásznak vagy jogásznak készülők mennyire ismerik választott szakmájuk irodalmát. A csoportok egyéni sajátosságainak ismertetéséről — bármilyen érdekes lenne is — le kell mondanunk, s meg kell elégednünk a summázó megállapítás idézésével: „A középiskola még nem

vált az önálló ismeretszerzés műhelyvé, alapvetően a tankönyv anyagának el-sajátíttatására törekszik."

Ha az iskola — mint intézmény — még nem vállal meghatározó szerepet a tanterven kívüli tájékozódásban, milyen tényezők hatására jutnak el a diákok ezekhez a könyvekhez? Kik segítik a fiatalokat a szakkönyvek kiválasztásában? A felmérés kimutatja, hogy a meghatározó különbséget végső soron a szülők háttérrel jelenti: a külterületi iskolákban 1,9, a belvárosiakban 3,2 szakkönyvet olvasnak el évente. A kulturális környezet alkotta különbséget a legjobb szándékú egyéni nevelői segítség sem tudja kiegyensúlyozni, ha maga az oktatási módszer nem segít ebben.

Mindez nem kisebbíti, sőt növeli a nevelők személyes felelősségét. Hiszen éppen a munkáskerületek iskoláinak tanulóival vallották többségükben, hogy a könyvek kiválasztásánál elsősorban tanáraikra bízják magukat.

És maga a könyvtár? Segít-e új igényeket támasztani, vagy legalább képes-e a meglévők kielégítésére?

A megkérdezett 236 tanuló közül 51 nem könyvtári tag, a többiek a következő könyvtárakat látogatják:

Tudományos és szakkönyvtárak	79
Főv. Szabó Ervin kerületi fiókok	69
Szakszervezeti könyvtárak	55
Iskolai könyvtárak	55

Az egymáshoz látszatra közel eső számok súlyos egyenlőtlenségeket takarnak.

A legnagyobb meglepetés: a tudományos és szakkönyvtárakat többen látogatják, mint a közművelődési könyvtárak bármelyik típusát vagy az iskolait. A diákok megjegyzéseiből kiviláglik: nem igényességből, inkább kényszerűségből. A tanulók — a válaszokból úgy tűnik — az iskolai könyvtárban mozognak a legtermészetesebben. Az itt kapott segítségről többen elismerően szólnak. Ez a tapasztalat azonban a négy közül csak egyetlen iskolára, a Veres Pálné gimnáziumra szűkül. A többiben egyáltalán nem, vagy csak elenyésző százalékban tesznek említést az iskolai könyvtár használatáról, létéről.

Maradnának tehát a közművelődési könyvtárak. Ezekben a könyvtárosok magatartásáról a tanulók a legtöbb esetben kedvezően nyilatkoznak. „A könyvtárosok tájékoztattak, s segítséget is tudnak nyújtani” — ez az idézet lehetne a mottó; de a kérdezett mindjárt hozzáfűzi: „Ha nincs meg a keresett könyv, nem rajtuk múlik. Nem mindig találtam megfelelő könyvet.”

Ez a panasz általános. A könyvtár és elsősorban a szakirodalom szegénység-

gét sok tanuló hangoztatja. Csepeli példákat idézek a beszámolómból: „A könyvtár, ahová járok, elég kicsi. Sokszor még a raktárban sincs meg a keresett könyv.” — „Sajnos mindkét könyvtár (ti. a tanácsi és a szakszervezeti) szépirodalmi jellegű. Sok könyvet hiába kerestem.” — „A számomra érdekes szakirodalommal kapcsolatos könyvek nincsenek meg.” — „Nem elég gazdag a könyvtár.” stb.

Így hát a tanulók a tudományos könyvtárakba kényszerülnek. Tanácstanul mozognak a nem számukra szabott intézményekben, hiszen a könyvtárban való tájékozódásnak még az elemeire sem tanították meg őket. (A felmérés erről is árulkodik. A 236 pesti középiskolás közül egy sem volt, aki legalább egyetlen bibliográfiát meg tudott volna nevezni! Ez az adat elgondolkozásra kötelez: ideje volna józanul szembenézni a tucatjával készülő ajánló bibliográfiák határfokának kérdésével.)

A nagykönyvtárak, küszködve olvasótermi helyhiányukkal és más problémáikkal, nem tudnak segítséget nyújtani a fiataloknak. A náluk szerzett tapasztalatokról a fiatalok így nyilatkoznak: „A könyvtárosok nem mindig segítőkészek, mondván, kevés a könyvtáros, sok az olvasó és egyébként is ott a katalógus.” — „Régebben tagja voltam a Műszaki Könyvtárnak, de ott jóformán csak tilalmak vannak. Annyira fejlett nem vagyok, hogy karton alapján tudjak könyvet választani.” — „Az Országos Széchényi Könyvtárba csak ideiglenes belépőt kaptam, és mivel még nem tudtam tájékozódni a könyvtárban, kérdezősködtem. Olyan rideg viselkedéssel találtam magam szemben, hogy elment a kedvem a látogatástól.” — „A Központi Szabó Ervin Könyvtárban nem szívesen fogadtak, nem rajtuk múlt, hogy beíratkoztam.”

Könyvtárosok írásaiiban gyakran találkoznak annak megállapításával, hogy oktatásügyünk nem nevel még a kívánt mértékben önálló ismeretszerzésre. Ezt a megállapítást most egy pedagógiai intézmény kutatása erősítette meg. Igaz képet rajzolt azonban a kérdés másik oldaláról is. A vizsgált négy iskola körzetébe eső könyvtárak nincsenek kellőképp felkészülve ezeknek az igényeknek a kielégítésére.

De a gondoknak ezzel még nem értünk a végére. Mint láttuk, az igényesebb tájékozódást kívánó fiatalok a tudományos könyvtárakat keresik fel. De nem egyforma mértékben! A belvárosi iskolák tanulóinak 50%-a jelezte e könyvtárak látogatását, míg a munkáskerületek iskoláiban tanulók 10%-a sem. Vagyis fővárosi könyvtárügyünk jelenlegi viszonyai az egyébként is előnyös helyzetben

KÖNYVTÁROS

Budapest

1972 JUN -

028.1

levő fiatalokat juttatják újabb előnyök-
höz, a munkáskerületek fiataljainak hát-
rányát konzerválják, sőt növelik. A ta-
nulmány itt megáll, de mi tegyük hoz-
zá: könyvtáraink akkor dolgoznak majd
valóban hatékonyan a hátrányos helyzet
ellen, a fiatalság érdekében, *ha a perem-
kerületekben gazdag, igényes közműve-
lődési könyvtárak épülnek és fogadják a*
fiatalokat.

Véleményünk szerint egyébként ez len-
ne a tudományos könyvtárak tehermen-
tesítésének egyik útja is. (Szemben a ta-
nulmányíró sejtetett véleményével, aki a

tudományos könyvtárakban kíván kedvezőbb helyzetet teremteni a középiskolásoknak.)

Örültünk, hogy mindezeket a kérdéseket nem könyvtári, hanem pedagógiai intézmény vetette fel, s nem az olvasás felől, hanem a pályaválasztást vizsgálva jutott el azokhoz a gondolatokhoz, melyek bennünket, könyvtárosokat mélyen érintenek. Örülnénk, ha ez a kutatás kezdeté lenne a pedagógiai intézmények önálló ismeretszerzésre, olvasásra irányuló figyelmének, vizsgálódásainak.

Katsányi Sándor